

Viha politiikkaa muotoilemassa

Steven W. Webster: *American rage – How anger shapes our politics*. Cambridge University Press 2020.

Yhdysvaltojen kaksinapainen poliittinen kartta ja maan tieteellinen voima on tuottanut paljon tutki-
musta poliittisen konservatiivisuuden ja liberaaliuden psykologiasta. Aihepiiristä on englannin kielellä paljon yleistajuista kirjallisuutta, ja esimerkiksi Jonathan Haidtin *The righteous mind: why good people are divided by politics and religion* (2012) tunnetaan meilläkin kohtalaisen hyvin.

Yhdysvaltalainen politiikan tutkija Steven W. Webster liittyy maansa kaoottisen nykytilanteen analysoijien joukkoon tänä vuonna ilmestyneellä kirjallaan *American rage – How anger shapes our politics*. Kuten nimikin lupaa, Webster katselee teoksessaan demokratian reunalla horjuvan Amerikan poliittista todellisuutta kapeasta raosta – vihan tunteesta käsin. Viha nähdään meillä pääsääntöisesti vihapuheen näkökulmasta muun muassa sanavapauteen ja syrjintään liittyvänä juridisena kysymyksenä. On kuitenkin hyvä pohtia vihaa ja muita tunteita myös psykologisesta näkökulmasta yhteiskunnallisen todellisuuden muotoilijana ja poliittisen aktiivisuuden käyttövoimana.

Webster taustoittaa käsittelemäänsä ilmiötä varsin ohuesti esitellen vain viitteenomaisesti esimerkiksi etnisten, uskonnollisten, alueellisten ja kahden pääpuolueen jännitteiden historiaa. Hänen aiempaan tutkimukseen ja muutamaani omiin tutkimuksiinsa

nojaava argumenttikitju etenee myös varsin kapeaa polkua pitkin. Ehkä osin jopa näiden puutteiden myötä teos virittää olennaisia ajatuksia Suomen poliittisista aselelmistä.

Alt-right- ja populistiset liikkeet ovat varmastikin enemmän tai vähemmän vihapuheen yleistymisen takana, ja Venäjä on käyttänyt sitä hyväkseen ja saavuttanut merkittäviä voittoja brexitin ja Donald Trumpin valinnan muodossa. Tänä päivänä viha ja vihapuhe eivät kuitenkaan Suomessakaan rajaudu mihinkään liikkeeseen tai ryhmään, vaan se on läpäissyt koko yhteiskunnan. Tämä näkyy selvimmän Twitterissä, jossa on vaikea löytää puoluetta, jonka riveistä ei löytyisi hyökkääviä, nolaavia, nälkiviä ja vastakkainasettelua lietsovia sisältöjä suoltaavaa twiittaajaa.

Epäpoliittiset henkilötkin kometoivat maskien käyttöä, pyöräilyä ja autoilua, viranomaisten toimintaa ja koulukiusaamista hämärtäen keskustelukumppanit kielteisimmällä mahdollisella tavalla (väärin). Jari Ehrnrothin kolmen vuosikymmenen takaisen väitöskirjan nimi *Sanan vallassa, vihan voimalla* kuvaa hyvin tämän päivän sosiaalisen median keskustelua. Mitä tahansa pidätkin hyvänä ja tavoiteltavana, sillä on sekä vihollisensa että omistautuneet vihapuhujansa.

Webster nostaa puolueiden negatiivisen kannattamisen vihakulttuurin keskeiseksi tekijäksi. Poliittisten tavoitteiden sijaan tärkeää onkin se, mitä, ketä ja kuinka voimallisesti puolue vastustaa. Yhdysvaltojen kaksipuoluejärjestelmässä ilmiö on tarkka ja terävä, mutta se on selvästi nähtävissä myös myös monipuoluejärjestelmässämme.

Joitakin vuosia sitten vasemmisto–oikeisto-jakoa pidettiin aikansa eläneenä koska Vihreät ja Perussuomalaiset asettuivat huonosti tälle akselille. Oikeisto–vasemmisto-akseli laajennettiin nelikentäksi lisäämällä liberaali–konservatiivi-akseli. Vihervasem-

misto vs. oikeisto -jaottelu on kuitenkin edelleen (tai uudestaan) nähtävissä ja Kekkosen ajan leimat ”kommunisti”, ”sosialisti” ja ”laitaoikeisto” ovat palanneet poliittiseen demagogiaan.

Poliittisten viholliskuvien vahvistuminen ja negatiivisen kannattamisen yleistyminen ovat Websterin mukaan vaikuttaneet politiikkojen puhetapoihin niin, että vastapuolen pilkkaaminen on lisääntynyt. Sikäli kun äänestäjät eivät niinkään välitä minusta ja poliittisista tavoittestani vaan jonkun muun vastustamisesta, vaalime- nestyksen kannalta lieneekin vii- sasta keskittyä vastustajien nälvi- miseen.

Gandhin ja Jeesuksen rakkau- den opeilla on vaikea saada seu- raajia sosiaalisessa mediassa. Muiden pilkkaaminen on myös paljon helpompaa ja ekonomisem- paa kuin omien poliittisten tavoit- teiden esittely ja perustelu. Kun henkilö- ja identiteetikysymykset jättävät tulevan vaalikauden yh- teiskunnalliset teemat tällä tavalla varjoonsa, politiikka rikkoutuu.

Politiikan psykologiakin on tul- lut heittäneeksi bensaa vastak- kainasettelujen ja viholliskuvien luomisen liekkeihin. Yhdysval- loissa on tutkittu paljon liberaali- en (käytännössä Demokraattisen puolueen kannattajien) ja konser- vatiivien (republikaanit) persoonal- lisuusprofileita. Tutkimusten mu- kaan liberaalit ovat avoimempia, joustavampia ja uteliaampia, ja konservatiivisuus vaikuttaa synty- vän herkkyydestä uhan tunteelle. Ilmastonmuutoksen kieltäjien per- soonallisuutta koskevan tutkimuk- sen uutisointi herätti Suomessakin tunteikasta keskustelua.

Viha ei ole vain tunnetila, vaan se luonnollisesti vaikuttaa myös kognitioihimme. Websterin mu- kaan sen on todettu lisäävän ris- kinottoa, vahvistavan rankaisevaa suhtautumistapaa, kapeuttavan ajattelua stereotyyppisemmäksi, heikentävän itsehavainnointia ja vaikuttavan sosiaalisten tilantei- den hahmottamiseen. Vihan val- lassa oleva näkee maailman omal-

la tavallaan.

Websterin kirjan keskeisen tee- sin mukaan viha heikentää luotta- musta hallintoon ja sitoutumista demokratian periaatteisiin. Onkin helposti nähtävissä, kuinka uhan tunteesta nouseva identiteettipo- litiikka ja negatiivinen äänestämi- nen johtavat demokratian periaat- teiden rapautumiseen: vastapuoli – oli se sitten maahanmuutto- myönteinen vihervasemmisto tai natsit – on niin vaarallinen, että sen torjumiseksi on oikeutettua paitsi käyttäytyä huonosti sosiaa- lisessa mediassa myös nakertaa demokratian periaatteita. Uhka, pelko ja viha sekä niiden pohjalta nousevat viholliskuvat tuovat sub- jektiivisen oikeutuksen tunteen sellaiselle, mitä emme muuten hy- väksyisi.

Vihasta, ylipäätään tunteista, ja politiikan psykologiasta avautuu ilmeisen hedelmällinen näkökul- ma suomalaiseenkin politiikkaan, sillä nälviminen ja poliittisten vas- tustajien pilkkaaminen on selvästi läpäissyt Suomenkin poliittisen kentän. Olisi kiinnostavaa tietää esimerkiksi puolueiden eroista tä- män suhteen – miten yhtäältä vas- tustajien nälviminen ja vihapuhe, ja toisaalta asiakysymykset pai- nottuvat eri puolueiden edustaji- en puheissa ja sosiaalisen median viesteissä.

Ilmastonmuutos ja koronavirus uhkaavat ihmiskuntaa ulkoa käsin. Suurin uhka on ehkä kuitenkin sis-ällämme ja välillämme. Ihmiskun- nan historiassa epäoikeudenmu- kaisuuden tunteesta noussut viha on kaatanut lukuisia diktaattoreja. Olemme uudessa tilanteessa, kun viha uhkaakin nyt demokratiaa.

VESA TALVITIE

Kirjoittaja on psykologian tohtori.